

Bir iki ay sonra durumda değişme olabilir mi? Hiç zannetmiyorum. Çünkü bölücü eşkiya başının duruşması başlıyor. Avrupa televizyonları Mudanya'ya yerleşti. Naklen yayın donanımları hazır. Bu davayı Türkiye'nin Kürt münasebetleri meselesi haline getirecekler. Türk-Kürt davası yapacaklar. Hatta Ermeniler de eşikte bekliyor. Onları da bu işin içine sokacaklar. Bizim eski "Yassıada Saati" gibi her akşam televizyonlarında işleyecekler.

APO (EŞKIYA BAŞI)NDAN SONRA TÜRK TURİZMİ

I – "Gel turist gel"

"Turizme Fiske Taşları" (1) kitabımın "Giriş" yazısından hemen sonra bir kupür yer alıyor. Bu SABAH gazetesinin 1998 yılı Mayıs ayında kullandığı tam sayfa bir başlık: TURİZMDE ŞOK. "Turizmde büyük çöküş: Hatalı politikalar sonucu Türkiye bu yıl milyarlarca dolarlık döviz kaybetti..."

Ve bu kupürü niçin kullandığımı izah ediyorum: "Turizme Fiske Taşları" bir belge kitap. Turizmimizin on yılını (1989 – 1998) kapsıyor. "Turizme Fiske Taşları"nın son düzeltmelerinin yapıldığı günlerde Türk Turizminin hali böyle. İlerleyen sayfalarda bu durumla benzerlikler görürseniz, tekrar bu sayfaya dönüp bakınız. Ve "on yılda ne değişmiş" diye düşünürseniz, kitabın ilk yazısını ve son yazısını okuyunuz..."

Bu kupürün üzerine "ÖZET" demişim: TÜRK TURİZMİNDE "PANDORA" NIN KUTUSU"

Hemen arkasındaki sayfada başka kupürler görünüyor. Başka başlıklar okunuyor :

- Sızlatan turizm.
- Ey turist neredesin?

Dünya standartlarındaki muhteşem tesislerimiz ve altın sahillerimiz bu yaz bomboş. Turistler için her şey var. Ama turist yok...

- Turizmde yürek sızlatan tablo.
- Gel turist gel!
- Turizm Bakanı Abdülkadir Ateş hayal aleminde.
- Boş Antalya Çiller' i üzdü.
- Turizmde "TIK" yok... gibi.

Altına da yazmışım ki "Bu kupürler 1998 yılına değil, 1994 yılının Haziran – Temmuz aylarına aittir"

1998' de durum öyle, 1994 yılında durum öyle. Peki son on yıldır, özellikle son sekiz yıldır durum farklı mı?

II – "Bu bir tavidir"

"....

- Türkiye' deki terör olayları turizmi baltalayacak boyutta mıdır?
- Değildir. Ama zaten batılılar Türkiye' ye turist göndermemek istiyorlar. Bu onun bir bahanesi. Pekala, Türkiye' ye turist gönderen ülkeler, kendi turistleri gitmesin diye bu bombayı koymuş olabilirler. Türkiye' nin turizm gelirlerini azaltmak veya yok etmek için bu yol denenir. Bunu yapanlar da pekala turist gönderen ülkeler olabilir. Yani PKK' nun yapmasına gerek yoktur (yaptırılabilir de).
- Bu ülkelerin Türkiye' den istedikleri nedir?
- Bu bir tavidir. Türk siyasetini etkilemek istiyorlar. (Türkiye' yi cezalandırmak istiyorlar)..."

Yukarıdaki satırlar Meydan Gazetesinde yayınlanan bir dizi röportajdan alınma (2). "Terörün Karanlık Yönü" konusunda ünlü istihbaratçı Mahir KAYNAK' ın söyledikleri. Parantez içindeki görüşler ise bana ait.

Mahir KAYNAK bu işleri iyi bilir....

III – "Teröre Destek Veren Ülke"

Terör örgütünün başı 16 Şubat günü Kenya' da ele geçirildi. Tutuklandı ve Türkiye' ye getirildi. Türkiye' de ulusça muhteşem bir sevinç ve doruklaşan bir coşku yaşadık.

Bu eşkiya başı o kadar büyük acı vermişti ki milletimize, özlemle beklenen bir fetih gururunu tattık.

Bu arada Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde PKK'lılar Yunanistan temsilciliklerini bastı.

“Suçüstü” yakalanan Yunanistan’ın, Türkiye’ye karşı artık “geleneksel” hale gelen düşmanca tavrının tevil edilemez şekilde tesbit edildiğini sandık. Komşumuz ve NATO müttefikimizin, “teröre destek veren ülke” kimliği ile; gerek uygar dünyaya, gerek Avrupa Birliği ülkelerine herhalde artık bir hesap vermek veya bu hesabın mutlaka kendisinden istenilmek durumunda olduğunu düşündük⁽³⁾.

Türkiye’de demokratik açılımların yeterli olmadığı, insan haklarına gerekli özenin gösterilmediği, Avrupa Birliği ölçülerine uygun siyasal ve sosyal yapıya sahip olmadığı gibi gerekçelerle Türkiye’nin tam üyeliğini engelleyenlerin; Avrupa’nın uygar ülkelerinin, teröre verdiği destek kendi hükümet üyelerinin açıklamaları ile kanıtlanan Yunanistan’a çekeceği zılgıtı gözledik.

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel’in Filipinler’den yankılanan açık mesajının anlaşılmasını bekledik. Çünkü Demirel Atina’ya tutumunu değiştirmedeği takdirde savaş uyarısında bulunuyordu⁽⁴⁾.

O kadar iyimserdik ki, bir de Borsamız bütün bu olumlu gelişmelerin paralelinde yüzde 20 arttı...⁽⁵⁾ Oysa boğazına kadar pisliğe batan Yunanistan, kimlerin ortağıydı?

IV – “En kötü ITB”

ITB Berlin’de bu sene Türkiye standının yeri değişmişti. Değişen başka şeyler de vardı.

6 Mart’ta, yani eşkiya başının yakalanmasından 17 gün sonra açılan Berlin Fuarı, Türkiye için tam bir fiyasko idi. Sayın Bakan Ahmet TAN Fuara müsteşarını getirmemişti (Nitekim daha sonra görevden de aldı). Hemen hemen herkes tam bir panik içindeydi. Sayın Bakan da tam bir panik içindeydi ve panik içerisinde hiç söylenmemesi gereken sözleri söyledi: Sürekli terörden ve Türkiye’nin güvenliğinden bahsetti. Tabiiyle bu sözler hemen “meftum-u muhalifini” çağırıyordu. Demek ki Türkiye’de savaş vardı!... Sayın Bakan Tan’ın basın toplantısından çıkan sonuç buydu. Ertesi gün Fuar Gazetesi FVW International basın toplantısını 1. sayfasında manşetten verdi: “Türkiye, Güvenlik için Garantidir. Türkiye Turizm Bakanı Ahmet TAN: Yabancı tatilcilerin endişe duymalarından dolayı, Türkiye’de tatil yerlerinde her türlü güvenlik tedbirlerinin alındığını dün açıkladı... ”⁽⁶⁾.

Berlin’in en önemli caddesi Kudam üzerinde bulunan Türk Başkonsolosluğu’nun korunmasını görmek, Almanların olayı nasıl gördüğünü anlamak için yeterliydi. Sayın Bakan Fuarda yaptığı açıklamada bu önlemleri kastederek “Berlin’de tel örgülere, zırhlı araçlara, makineli tüfekli korumalara bakılırsa, terörün

korkusu caddelere kadar sinmiş. Almanya, PKK sorunuyla, terörüyle başbaşa kalmıştır” diyordu⁽⁷⁾. Ancak tekrar ifade ediyorum, korunan T.C Başkonsolosluğuyla ve tabii ki manzara Türkiye’yi çağırıyor.

Ben on senedir; Sayın Bakan İlhan AKÜZÜM ve Sayın Müsteşar Savaş KÜCE ile birlikte olduğumuz ve çok ciddi faaliyet gösterdiğimiz Körfez savaşının içindeki Mart 1991 Berlin Fuarı da dahil, bu kadar kötü, sıkıntılı ve çaresiz bir Berlin Fuarı görmedim. Ama Sayın TAN aynı görüşte değildi. “...Ülkemizde güneş, deniz ve tarih kadar güven de var. Korkmasınlar... Türkiye değerli Alman dostlarına, konuklarına her zaman olduğu gibi bu yıl da kapılarını güven içinde açmıştır. Gönül rahatlığıyla buyursunlar...”

V – “Kazın Ayağı”

“Buyursunlar”da, “kazın ayağı” Sayın Tan’ın tesbitlerine pek uymuyordu.

Çünkü turizm maalesef çok hassas bir sektör. Turizm olayının iki temel özelliği var: Turizm bir keyif işidir. İnsanların birincil ihtiyacı değildir. İkincisi turizm sektöründe sınırsız seçenekler vardır. İnsanlar neden savaş olan veya ihtimali olan veya görüntüsü olan yere gidip de kendilerini tehlikeye atınlara?

İşte, turizmimiz için fevkalâde önemli bir kuruluşun, ÖGER TUR’un sahibi Vural ÖGER, Sayın Ahmet TAN’a gönderdiği mektupta bu doğruları gösteriyor:

“Bölücübaşı Apo’nun yakalanıp, Türk adaletine teslim edilmesinden sonra, Avrupa’daki bölücü terör organizasyonu PKK, tüm birimlerini devreye sokarak, Avrupa sokaklarında hissedilir bir terör estirmiştir. Türkiye’ye tehditler savuran PKK militanları, Avrupa basınının önemli bir bölümünü yanlarına çekerek, bu tehditlerini Alman kamuoyuna ulaştırmayı başarmışlardır.

Alman medyasının önemli bir bölümünün Türkiye hakkında önyargılı tutumu ve Türk-Kürt sorunu ile ilgili yayınları sonucu, bu yıl Türkiye’ye tatile gidilmemesi imajını yaratmaktadır. Bazı medya kuruluşları daha da ileri giderek, PKK’nın Türk turizminin boykot edilmesini isteyen çağrılara geniş yer vermektedir. Türk turizmini tamamıyla durduracak çabaların son günlerde iyice yoğunlaşması, iptallerin hergün artması ve Alman turistlere yönelik PKK tehditlerinin medyada önemli bir yer alması, sezon öncesi tüm satışları durdurmuştur.

Bu sene Türkiye’ye gelmeyi plânlamış potansiyel müşteriler, Avrupa’da gelişen son olaylar ve basının bu tutumundan sonra, yaptıkları rezervasyonlardan vazgeçmişlerdir. Almanya’da, Türkiye’yi müşterilere sunan ve yüz yüze pazarlayan binlerce satış noktası çok tedirgin durumdadır”⁽⁸⁾.

Bu görüşler de işin içinde yaşayan insanın tesbiti.

Olay artık Japonyalara kadar yayılmış. Japon Dışişleri Bakanlığı bile zehir zemberek tehlikeli uyarı yazıları yazıyor. Japon seyahat acentalarına bile PKK'nın tehdit mektupları fakslıyor. Japon seyahat acentaları bile panik halinde...

VI – Niçin “Turizm Sektörü” seçiliyor?

Bu yıl turizmimiz gerçekten dibe vurdu. Esasen bugünlerde Türkiye'nin hali pek iç açıcı değil. Türkiye'de gidişat, dışarının gözüyle bakınca, son yıllarda hiç olmadığı kadar kötü görünüyor. Tabii bundan da en çok turizmimiz etkileniyor.

"Neden turizm etkileniyor" dersek; yukarıda da bahsettik, turizm en duyarlı sektör. Bir de bunun yanında başka bir neden daha var: Turizm sektöründe İstihdam Çarpma ve Gelir Çarpanı, diğer sektörlerle nazaran çok daha yüksektir. Dolayısıyla turizmin ekonomi içindeki yayılma özelliği çok geniş kesimleri kapsamaktadır. Varsayımları bir örneğe dayalı olan verdiğimiz Tablo (Turizm Gelirlerinin Yayılma Özelliği), turizm gelirlerinin hızla ekonomiye nüfus edişini ve turizmden yararlanan iş sahalarının çeşitliliğini örneklemektedir. Tablo'da görüldüğü gibi, sadece iki harcama diliminde bile turizm geliri, yetmişin üzerinde ayırdedici farklılığı olan kısım tarafından paylaşılmaktadır.

Turizm gelirleri büyük bir hızla nüfusu bir baştan ötekine katederek, tüm toplumun bu ekonomik yararı paylaşmasını sağlar⁽⁹⁾.

Bir iki ay sonra durumda değişme olabilir mi?

Hiç zannetmiyorum. Çünkü bölücü eşkiya başının duruşması başlıyor. Avrupa televizyonları Mudanya'ya yerleşti. Naklen yayın donanımları hazır. Bu davayı Türkiye'nin Kürt münasebetleri meselesi haline getirecekler. Türk-Kürt davası yapacaklar. Hatta Ermeniler de eşikte bekliyor. Onları da bu işin içine sokacaklar. Bizim eski "Yassıada Saati" gibi her akşam televizyonlarında işleyecekler.

Peki hiç mi turist gelmez? Beleş olur da, gelmez olur mu? Tabii gelecek. Siz beş yıldızlı tesisleri yarım pansiyon 15-20 Marka indirirseniz gelir. Akıl vere vere gelir. Lütfedercesine gelir...

Dönelim başa. Olay son sekiz yıldan farklıdır. Fiyat indirmek için döndürdükleri dolaplardan farklıdır. Şu anda yaşanan krizin boyutları; bundan önceki Körfez Krizi gibi doğal, bombalama olayları gibi tezgah krizlerden farklıdır. Bunlarla mukayese edilemeyecek boyuttadır.

Ama demiyor muyuz "Türk Turizmi Türkiye'nin simgesidir" diye?

Aslında Türkiye'nin bizatihi kendisinin turizmimizden hiç farkı yok. Yani Tanrı Türkiye'yi korusun!..

(1) Mehmet Özdemir, *Turizm Fiske Taşları* Ankara: Anatolia Dergisi Yayınları, 1998, S.5.

(2) "Terörün Karanlık Yöntü, Ünlü MIT Ajansı Mahir Kaynak ile Röportaj", *Meydan*, 20 Eylül 1999, S.2.

(3) Ercan Çitçioğlu, "Çanlar Kimin İçin Çalıyor", *Nokta*, 28 Şubat 1999, S.50.

(4) "Atina'ya Savaş Uyarısı" Demirel Atina'yı şöyle uyardı: "Yunanistan yasa dışı davranışlarını sürdürmeyi tercih ederse, uluslararası hukuktan doğan meşru müdafaaya dönük gerekli tedbirleri alma hakkımızı mahfuz tutuyoruz", *Milliyet*, 23 Şubat 1999.

(5) "İstanbul Borsası Yüzde 20 arttı", *Hürriyet*, 21 Şubat 1999

(6) "Türkei Garantiert für Sycherheit", *FVW International*, ITB 8 Mart 1999.

(7) "Bakan Tan: PKK terörlü Almanya'yı korkutmuş", *Hürriyet-Avrupa Gazetesi*, 7 Mart 1999

(8) Uğur Dündar, "Turizm Terör Darbesi", *Hürriyet*, 21 Mart 1999

(9) Mehmet Özdemir, *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Ankara: KOKSAV, 1992. SS. 45-49

Tablo 1. Turizm gelirlerinin yayılma özelliği

ZİYARETÇİLERİN PARA HARCADIĞI YERLER	SEYAHAT ENDÜSTRİSİNİN PARA HARCADIĞI YERLER	NIHAİ YARAR SAĞLAYANLAR
Konaklama	Ücret ve masraflar Bahşiş ve Hediye	Muhasebeciler, Reklamcılık ve Halkla ilişkiler, Alet-Edevat Dükkanları
Yemek	Bordro Vergileri Komisyonlar	Avukatlar, Otomobil acentaları Pastacılar, Bankalar Kasaplar, Döğmeler Kasaplar, Hayır Dernekleri Kimyager, Mamurlar Giysi Dükkanları
İçecekler	Müzik ve Eğlence	Külüpler Konfeksiyonlar, Mağazalar Müteahhitler, Aşçılar
Eğlence	İdare ve Genel Giderler Yasal ve Mesleki Hizmetler Yemek ve İçecek vs. Alımı	Kültür Teşkilatı, Mandaralar Dışişleri, Süper Markalar Elektrikçiler, Mühendisler Çiftçiler, Balıkçılar Navlun Firmaları Garaj ve Oto Tamir Bahçıvanlar
Giyim vb.	Satılan Malların Alımı Malzeme ve Mal Alımı Danışmanlık Hizmetleri	Hediyelik Eşya Dükkanları Devlet, Eğitim, Sağlık Yollar ve Demiryolları Kamu Hizmet Kurumu Manavlar
Hediye ve Hatıra Eşyalar	Bakım ve Onarım Reklam ve Tanıtım ve Duyurma	Bakkaliye, Mağazalar, Finansörler, Mobilyacılar, İthalatçılar Sigorta Acentaları, Toprak Sahipleri, Çamaşhanalar, İmalat Acentaları Yöneticiler, Sinemalar, Gazeteler, Radyo vb. Gece Kulüpleri, Malzemeleri, Boyacılar, Pastoralistler Benzin İstasyonları, Su Tesisatçıları, Hamallar, Basımalar, Tabaka Ressamları, Yayıncıları Arsa Komisyoncuları ve Geliştiricileri, Lokantalar, Oda Hizmetçileri, Ulaşım Seyahat Sımsarları Taksi ve Kiralık Araba Servisleri Birlikler Toplana Kuruluşlar
Fotoğrafçılık	Kamu Hizmetleri Elektrik, Gaz, Su vb.	
Sağlık Harcamaları	Ulaşım	
Kültürel ve Sportif Kişisel Bakım Kozmetik ve İlaçlar	Lisanslar	
İç Ulaşım	Sigorta Primleri Tesislerin ve Tesisatların Kiralanması Borçların, Fonların Anapara ve Faiz Üdemeleri	
Turlar ve Çevre Gazileri	Gelir ve Diğer Vergiler Sermaye Değerlerinin Replasmanı	
Müteferrik	Yatırımlara Getiri (Return)	